

OBCHODNÍK

JAN KUČERA

Jan KUČERA

OBCHODNÍK

VĚNOVÁNÍ:

Knihu věnuji své nejmladší dceři Aničce, protože jen ona mne svými dotazy a zájmem inspirovala k jejímu napsání.

MOTTO:

„Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět. Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.“

Karel Čapek

1. ÚVOD

Moje maminka prožila sedm šťastných let s mým otcem. Dva roky po jeho úmrtí se seznámila s mým otčím Jendou Ostrým a nečekala, že jí osud vyměřil zase jen sedm let štěstí a pohody.

Pro mne byl v šesti letech otčím mým jediným otcem, protože na toho pokrevního jsem neměl žádné vzpomínky a znal jsem jej jen z fotografií. Proti mně a mamince byl ohromný a nikdy na mne nemusel vztáhnout ruku. Za prvé si to hlídala maminka, ale hlavně měl u mne takový respekt, že stačilo jen trochu zvýšit hlas, a už jsem lítal jako hadr na holi.

Těch sedm let, co jsme spolu prožili, překrylo časem spoustu jiných událostí a tváří lidí, kteří přišli do mého života po něm. Přesto na něj rád vzpomínám. Ale až moje nejmladší dcera Anička se mne na něj zeptala, když jsme spolu – a později i ona sama – rozsvěceli svíčku u jeho hrobu, kde je pochovaný i můj pokrevní otec a jejich manželka, moje maminka.

Měla pravdu, měli bychom o těch, na které vzpomínáme a kterým zapalujeme svíčky a zdobíme hrob, něco vědět. Snad žádný život není jednotvárný a nezajímavý. Nemohu si nevzpomenout na své dva otce a jejich nejoblíbenější písničky. Kučera miloval tu: *„Akáty bílé žalují vám, nezměrnou bolest že v srdci mám, odešlo děvče, zůstal jsem sám,“* atd.

Ostrý si nechával hrát: „*Spadl lístek z javora, spadl až k nám do dvora, ty jsi synek bohatých rodičů a já dívka chudobná,*“ atd. Ani ve snu mne nenapadlo, jak oba texty vyjadřují bolest v jejich srdcích po jejich prvních láskách. To jsem se dozvěděl až o mnoho let později od maminky. A moje nejoblíbenější lidovka? „*Noční motýl v lásce znamená, že je marná, že je ztracená...*“ Je to s podivem, jak jsme se všichni tři cítili svou první láskou zklamaní, či dokonce na duši a v srdci zranění. Každý jinak, ale všichni bolestně, na celý život jsme přišli o kus svého srdíčka a nepřestali jsme na ni vzpomínat až do posledního dne, až do posledního dechu...

Vraťme se o sto let v čase zpět do krásných jižních Čech na starou zemskou hranici, která tisíc let oddělovala České království od Rakouského knížectví do starobylého městečka Trhové Sviny, kde se 13. 5. 1909 narodil pěkný klouček, kterému bylo dáno jméno Jan s příjmením po otci Ostrý.

Rakousko-Uhersko bylo na svém ekonomickém vrcholu. V oběhu byly stříbrné koruny, dvoukoruny a pětikoruny, no a dokonce zlaté desetikoruny, dvacetikoruny a stokoruny. Lidem na vsích i ve městech se dařilo poměrně dobře. Kdo byl zdravý a měl chuť do práce, tak ji našel a nemusel trpět hladu.

2. ANENSKÁ POUŤ

Moje milá Anička a Jenda právě odešli. Přinesli plnou tašku jídla, mé oblíbené řízečky i manželčino famózní nadívané kuřátko. Také mi za ovoce schovali dvě lahvičky plzeňské dvanáctky a odnesli prázdné láhve.

Škoda, že jsou návštěvy jen dvakrát týdně, ve středu a neděli. Vidět moje nejmilejší je mojí poslední radostí a útěchou na tomto světě. Cítím, že se již z nemocnice domů nevrátím. Během roku tu jsem už po druhé a asi naposledy. Proč si to myslím? Protože jsou všichni, doktoři i sestřičky, v nemocnici tak tolerantní k mým jídelním přestupkům. Dobře ví o tom, co mi manželka tajně na mé přání nosí a tolerují mi to. Někdy mi to připadá jako poslední jídlo odsouzence před popravou. Moje milá Anička musela jídlo připravovat po zavírací hodině snad celou noc, aby mi udělala radost. Proč jsem poznal takovou lásku a sebeobětování až na konci svého života?

Také si čím dál častěji povídám v duchu ve svých bezesných nocích se svými rodiči, kamarády, co už mne předešli v cestě na onen svět, a hlavně se svou první nešťastnou láskou Helenkou, která je už také na Pravdě Boží. Hlavně s nimi mluvím, když mám velké bolesti. Nechci další tlumící léky, abych nepřišel ani o vteřinu z posledních chvil, které mi Pán na tomto světě vyměřil.

Ano, mají pravdu moji nejbližší, měl bych si v duchu projít celý svůj život. Kde ale začít? Času na nemocničním lůžku mám až moc, tak začnu od nejtělejšího mládí, od svých prvních vzpomínek. Na pokoji jsou tři mí vrstevníci, kteří mne rádi poslouchají, a tak nebudu vzpomínat jen v duchu, ale pro ně i nahlas.

Má první vzpomínka z mládí se váže k slavné anenské pouti v Trhových Svinech, kde jsem jako pětiletý kluk dostal od strýce stříbrnou pětikorunu, za kterou jsem si užíval celé odpoledne, a ještě mi nemálo peněz zbylo.

Vyzkoušel jsem všechny houpačky a pouťové atrakce, dal si teplého vuřta a spoustu různých sladkostí až po rychlokvašku s lákem, po té mne ale trochu bolelo břicho. Jen mne ten den překvapila maminka a její usedavý pláč, když jsem se vrátil večer domů. Psal se totiž rok 1914!

Až mnohem později jsem pochopil, že ta krásná a klidná doba končícího rakousko-uherského mocnářství se mění ve válku, později zvanou Velká válka či válka světová.

Já jsem v době války chodil do obecné školy a od první třídy jsem se učil v češtině i v němčině, protože někteří učitelé byli Němci a i některé děti ze třídy mluvily hlavně německy. Učitelé také rukovali do války, tak učil, kdo mohl, ať Čech nebo Němec. Oba jazyky jsme všichni ve třídě zvládli tím nejpřirozenějším způsobem v hovoru, při hrách s kamarády a četbou. Nedaleko od nás začínaly Sudety s většinovým německým obyvatelstvem a německými školami.

Vojenský erár každým rokem odváděl starší a starší ročníky až v roce 1917 přišla řada i na našeho tatínka. Tehdy jsem rychle pochopil, co znamená výraz: „Živitel rodiny.“ Já jsem se se sestrou střídal celou noc ve frontě na chleba. Do té doby tatínek jídlo vždy nějak sehnal a hlad jsme nikdy neměli.

Na štěstí se tatínek do roka vrátil živý a zdravý zpět do nově vzniklé Československé republiky. Ve škole se obrazy císaře Karla vyměnily za portrét našeho prvního prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka.

Trhové Sviny mého mládí

Ještě si pamatuji, jak nám v posledním roce války přišel poštou balík. Podle razítek byl na cestě několik týdnů. Když jej maminka rozbalila, našla tam dopis od tatínka a velikánský bochník kulatého chleba, který mi připadal jako kolo od vozu.

Bohužel celý chleba byl za dlouhou dobu své cesty na náš stůl pokrytý plísní. Maminka vzala ostrý nůž a plesnivou vrstvu z bochníku jemně okrájela. Pak nám se sestrou ukrojila po velkém

krajíci a nalila nám hrnek meličky. Nikdy předtím a ani po tom jsem v životě nejedl chutnější chléb. Dodnes cítím jeho lahodnou chuť ve svých ústech.

Možná byl chléb opravdu tak dobrý, možná to bylo tím, že byl od milovaného tatínka, anebo k jeho chuti přispěl náš hlad, nevím, ale byl vynikající. Trhové Sviny mého mládí byly krom trhů a poutí ospalé pohraniční městečko plné dětí, které se v partičkách vydávaly na různé pátrací a dobrodružné akce po okolí, na kterých nás provázel skřivánčí zpěv nad čerstvě osetými poli s půdou vonící jarem.

3. ŠKOLA A OREL

S přibývajícím roky jsem začal s kamarády chodit do tělocvičné jednoty Orel a rádi jsme soutěžili s chlapci ze Sokola. Pocházel jsem z obchodnické rodiny, v níž jsem měl být už třetí generací obchodníků. Také jsem několik let chodil s kamarády do Junáka a učil se tam skautským dovednostem.

Od mládí jsem byl korpulentnější postavy, a tak jsem to zkoušel s těžkou atletikou. Řecko-římský zápas, vzpírání a box. To mi s mou nadprůměrnou výškou vybudovalo přirozený respekt mezi spolužáky a kamarády. Nikdy jsem této výhody nechtěl využít a tím méně zneužít, protože nás pan farář z Orla nabádal k férovému jednání jak ve sportu, tak i v samotném životě.

Orel byl tělovýchovnou jednotou katolíků a celá naše rodina včetně mne jsme byli hluboce věřící.

Dodržovali jsme všechny svátky, poutě i pusty jak před Vánoce adventní půst, tak i druhý čtyřicetidenní půst po Popeleční středě. A začátek masopustu u nás vždy odtroubil ponocný svým rohem.

Dobu po Vánocích plnou zábav, průvodů masek, svateb, tancovaček a zabíjaček vystřídalo čtyřicet dní půstu o čočce, krupici a bramborách.

Po obecné škole jsem pokračoval na měšťance. Učení mne, pravda, moc nebavilo a mým jediným cílem bylo ukončit povinnou školní docházku alespoň s dobrými známkami. Vagace byly pro nás doba her a zábav, ale když jsem byl starší i pomoci při žních, kde byla každá ruka potřebná.

Několikrát jsem se ve škole zastal slabších spolužáků, kterým se ostatní snažili ubližovat, a viděl jsem, že se to děvčatům moc líbilo. Já měl ale oči jen pro Apolenku z hospody. I ona si všimla mého zájmu, a tak jsme si poslali pár psaníček a domluvili si schůzku za humny jejich hospody. Oba jsme končili měšťanku, a připadali jsme si tak moc dospělí.

Maminka se divila, když jsem se umýval v průběhu dne, ale pak se bez dalšího ptaní jen usmívala, a dala mi čistou košili.

Byl jsem rozechvělý tak, že se mi stáhl žaludek, a já jsem nemohl ani obědvat a prosil jsem maminku, aby mi oběd schovala do trouby. Vyšel jsem dřív a loudal se oklikou přes náměstí na smluvené místo, když jsem uslyšel tlumený dívčí výkřik. Přidal jsem do kroku, a když jsem zahrnul za roh domu, uviděl jsem Apolenku, jak ji drží neznámý kluk kolem pasu a zakrývá jí ústa. Druhý zápasil s její blůzkou, pod kterou se asi chtěl dostat.

Kluci byli dobře o jeden až dva roky starší nežli já, ale nad tím jsem vůbec nepřemýšlel, a už jsem byl u nich, jednoho jsem odtrhl od dívky, až upadl na zem, a druhému jsem dal ránu tak šikovně, že ji pustil.

Děvče rychle utíkalo pryč a kluci se obrátili na mne. Jeden se mne snažil obejít, aby mne mohl chytit, a druhý by mne zvalchoval. Ale to se zmýlil. Odhadl jsem toho silnějšího z dvojice a zaútočil na něj s takovou razancí, že byl víc překvapen, než že bych mu nějak moc ublížil.

Druhý uskočil a jen jsem slyšel: „Achtung!“ Ale varování přišlo pozdě a já kluka porazil na zem a pár jsem mu jich naložil. Pak z nás bylo jen takové divoké klubko rukou a nohou, ve kterém jsem jich také pár dostal.

Nakonec jsme se všichni postavili a kluci s nadávkami v němčině, kterým jsem dobře rozuměl, odešli. No a já začal sčítat škody. Za chvíli za domem vykoukla Apolenka, pomohla mi očistit prach ze šatů a zase odběhla. Když se vrátila, svlékl jsem si košili a ona si se zájmem prohlížela moje sportem vypracované tělo a přitom mi zašívala roztrženou košili a utržené knoflíky.

Tak takto jsem si první schůzku s dívkou nepředstavoval, ale co, vše přeci nakonec dopadlo dobře. Košile byla jakž takž v pořádku, tak jsem si ji oblékl a pak mi Apolenka hadříkem utřela rozražené obočí, ale to už skoro nekrvácelo. Pak si sedla vedle mne a začala mi děkovat.

Já ji vzal okolo ramenou a řekl jsem: „To by přeci pro své děvče udělal každý!“ Viděl jsem, jak se zapýřila a políbila mne na tvář. Po chvíli jsme se rozešli už jako oficiální pár.

4. LÉTA UČŇOVSKÁ A PRVNÍ LÁSKA

Po tomto incidentu jsme oba úspěšně ukončili docházku do měšťanky. Apolenka začala pomáhat v jejich živnosti a já šel do učení k místnímu řezníkovi. Přesto, že

mne čekala práce obchodníka s dobytkem, tatínek trval na tom, abych měl řemeslo, které by mne mohlo živit, kdyby se mi jako obchodníkovi nevedlo.

Apolenka si pro mne kradla volné chvíle, jak to jen šlo, ale vícekrát jak jednou či dvakrát do týdne to nebylo. Mamince i tatínkovi jsem to řekl, že se s Apolenkou scházíme, stejně by jim to někdo časem donesl. Rodiče neměli námítky, ale musel jsem jim svatosvatě slíbit, že ji před svatbou „nezkazím“!

Kolikrát já jsem toho slibu litoval, to si nedokáže snad nikdo ani představit, ale slib byl slib a nedalo se nic dělat. První rok jsme si jen povídali, sem tam se políbili a dost.

Ve druhém roce už jsme byli odvážnější a já se také přesvědčil, co toho německého kluka pod její blůzkou tak lákalo.

Rychle jsem to pochopil, měla krásně tvarovaná a citlivá ňadra, která jsem rád laskal. Třetí rok už začal být k nevydržení a Apolenka se někdy na mne tak tázavě podívala, když jsem v

nejlepším strčil obě ruce do kapes a co nejrychleji se poroučel domů.

Nechtěl jsem jí o svém slibu rodičům říci, aby se mi nesmála, anebo si pro to nenašla jiného.

V Orlu jsem se naučil dobře tancovat a všechny taneční zábavy byly naše. Apolenka v mém náručí v kole vždy tak krásně zrůžověla, že snad nebyly jedny oči na sále, které by se na nás dva nedívaly. No a než jsme se nadáli, tři roky utekly a já udělal svou tovaryšskou zkoušku a dostal jsem výuční list řezníka a uzenáře.

Pan mistr byl zklamaný, když jsem jako jeho tovaryš u něj skončil, s tím, že budu dále pracovat s tatínkem. Pravdou bylo, že tatínek od svého návratu z války byl zesláblý, a tak si jej našla zákeřná španělská chřipka, kterou, zaplat' Pán Bůh, přežil, ale již trvale s podlomeným zdravím.

Tak mne začal učit, kde jsou jaké trhy, co se na nich prodávalo, a hlavně mne seznámil s největšími statkáři v celém okolí, kteří na trhy dodávali nejvíce dobytka všeho druhu.

Bez jeho rad a pomoci bych v této branži neměl nejmenší šanci. Mnoho smluv se odehrávalo jen podáním ruky a bezmeznou důvěrou, že peníze prodávající v termínu obdrží.

Ano, dobrá pověst obchodníka bylo to nejcennější, co mi tatínek ještě stačil předat. Na kozlíku naší bryčky jsem se dobře vyjímal. U kováře jsem si nechal sedátko kočího celé předělat podle nákresu bryčky jednoho šikovného Němce, včetně jakési stříšky chránící kočího před studenými větry i deštěm.

Viděl jsem tatínka, jak má nemocné ledviny a záda. Desítky let na kozlíku v dešti, sněhu, větru i na sluníčku měly své následky.

Budka, kterou jsem si skoro hodinu prohlížel, měla jedinou chybu, nezakrývala nohy. To jsem vymyslel sám a nechal si ušít nepromokavou plachtu, která v případě potřeby kryla nohy před deštěm a nepohodou až k pasu. Zbytek těla byl dobře chráněn zády, boky a stříškou budky.

Tatínek nejdříve kroutil hlavou, ale když jsme poprvé jeli v dešti skoro dvě hodiny a on sestoupil z kozlíku zcela suchý, jen pokyvoval hlavou a pak mne moc chválil. Sedadlo pod krytem stříšky bylo dost dlouhé pro pohodlné sezení tří osob. Maminka nám jej vypočítávala, včetně opěradla, tak, že jsem měl pocit, že sedím v křesle, a ne na tvrdém kozlíku. Tehdy mne ani ve snu nenapadlo, že bude jednou tento můj vynález sloužit i k jinému účelu, než bylo jen sezení!

V té době přišla Apolenka na naši schůzku celá uplakaná a mezi vzlyky jsem se útržkovitě dozvěděl, že jí vybrali ženicha, a já to nebyl.

Někde v hloubi duše jsem něco takového čekal, protože Apolenka byla jedináček, její rodiče stárlí, a tak hledali někoho, kdo povede dále jejich živnost, až jej naši.

Když mi nakonec vše řekla, stulila se mi do klína s tím, že je jen jediné řešení, postavit rodiče před hotovou věc! Já nešťastník, co jsem jí na to měl odpovědět? Chytil jsem se do vlastní pasti, ale kde by mne napadlo, že za tři roky to pro nás bude jediná šance? Tatínek polehával a mne čekala vojna, už jsem byl u odvodu a byl jsem samozřejmě uznáný k službě v armádě.

Než jsme se stačili o čemkoli domluvit, přišel mi povolávací rozkaz a já na dva roky narukoval. Byl říjen roku 1929 a já poprvé slyšel o „Černém pátku na newyorské burze.“